

דברים

וזאת הברכה ושמחת תורה

שמחת הסיום וההתחלה

ההלכה המסיימת את דיני יום הכיפורים, בשלחן ערוך (אורח חיים תרכד') אומרת: והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום כיפור בעשיית הסוכה, כדי לצאת ממצוה אל מצוה כך נוהגים גם כאשר מסיימים מסכת מן התלמוד - מיד מסכת אחרת. וכך אנו עושים גם בשמחת תורה - מסיימים את התורה בסוף ספר דברים, ומייד מתחילים אותה, בהתחלת ספר בראשית. ניתן גם כאן להסביר שאין קשר בין סוף ספר דברים לתחילת ספר בראשית, וכל העניין הוא שוב ללכת מחיל אל חיל, או ממצווה למצווה. אך, יתכן שיש קשר מהותי יותר בין שני החלקים. התלמוד מספר לנו שכאשר הטיל המן את הפור על מנת לקבוע את יום השמדת העם היהודי ח"ו, הוא נפל על חודש אדר, ולכן:

כיון שנפל פור בחדש אדר שמח שמחה גדולה, אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה

יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד (מגילה יג):

כלומר, המן ידע על הצד הבעייתי של חודש אדר – מיתתו של משה רבנו, אך לא על הצד החיובי – לידתו של משה. אם זהו ההסבר, הרי שחודש אדר נותר נייטרלי, כאשר לידתו של משה המעניקה לו את הממד החיובי, מאפסת את מיתתו של משה המעניקה לו את הממד השלילי. אלא, שבסופו של דבר אנחנו מכירים את חודש אדר, כחודש חיובי, ולא רק כחודש לא שלילי. מה הפך אותו להיות חיובי במקום להיות נייטרלי?

לפני שנים רבות, שמעתי מן הרב שבתאי רפפורט¹ תשובה לשאלה זו – פטירתו של משה רבנו מן העולם, יש בה כמובן ממד של עצב, המבוטא בפסוק וַיִּבְכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם, אך באופן מפתיע יש בו גם ממד של שמחה.

מאז שנכנס משה רבנו לחיינו, בתחילת ספר שמות, הוא קיבל מקום כל כך מרכזי בעם ישראל, שניתן היה להבין שהוא מן האנשים שאין להם תחליף. יתרה מזו, ניתן היה לחשוב, שכל קיומה של התורה תלוי במציאותו של משה רבנו, ובהעדרו תיבטל ח"ו התורה.

הסתלקותו של משה רבנו, עם כל הצער שבה, מוכיחה כי התורה אינה קניינו שלו, אלא של עם ישראל כולו. יהיה המנהיג משה, יהושע, אחר, או אפילו ללא מנהיג – התורה אינה עוזבת את עם ישראל, ודבוקה בו לעד. באופן זה, קומתו של עם ישראל נזקפת עם הסתלקותו של משה².

לפי הסבר זה, ניתן להסביר שסיום חיינו של משה, עם סיומה של התורה, פותח לנו את הפתח להתחיל את התורה מחדש. מעתה, אנו מבינים כי התורה היא שלנו, ומציאותה בעולם תלויה בנו, בכל אחד ואחד מאיתנו. מתוך תחושה זו, אנו ממהרים לקחת אחריות, ולהתחיל את התורה שוב. כך אולי ניתן להסביר גם את השם שניתן ליום הזה – שמחת תורה. עד היום התרגלנו להסתכל על התורה כצופים מן הצד, המלווים את מסעו של משה רבנו להורדת התורה לעולם, והטמעתה. מן היום הזה, אנחנו האחראים, והתחושה הזו גורמת לנו לשמוח בתורה.

חג שמח, חורף טוב

יעקב (יוקי) מאיר

"לכו נרננה" ובית המדרש הידידותי "חברותא"

¹ אז ראש ישיבת ההסדר באפרת, והיום ראש הכולל באוניברסיטת בר אילן

² הרב רפפורט קישר את הרעיון גם לפורים ולמחצית השקל, אך אין זה עניין לענייננו כאן.